

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 17 september
2014

Saken

Bosättning

Nämndens beslut

Nämnden avslår överklagandet.

Nämndens beslut får enligt 6 kap. 11 § studiestödslagen inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte om studiemedel för heltidsstudier i Polen med start den 26 september 2014 och uppgav bl.a. följande. Hon är född i Sverige och bodde här fram till 1991 då hennes pappa startade eget företag i Polen och familjen flyttade dit. Hon tillbringade dock alla somrar och lov hos släkten i Sverige. I oktober 1999 flyttade familjen tillbaka till Sverige då pappan beslutade sig för att arbetspendla till Polen. Hon gick mellanstadiet och halva högstadiet i Sverige. Efter fem år i Sverige flyttade familjen tillbaka till Polen då det var jobbigt för pappan att pendla. Hon gick motsvarande årskurs nio i Polen och gick sedan en gymnasieutbildning där. Hon flyttade till en mindre svensk stad i juni 2011 och därefter till Göteborg, där hon bodde i cirka 17 månader och jobbade. Hon flyttade sedan tillbaka till Polen och studerade på deltid samt arbetade extra som språklärare i svenska. Sedan april 2014 är hon åter bosatt i Sverige. Hon ser sig själv som en aktiv svensk medborgare. Efter att hon avslutat sina universitetsstudier avser hon att arbeta som tolk och översättare och att varaktigt bosätta sig i Sverige.

CSN avslog ansökan och anförde att NN visserligen är en sådan unionsmedborgare som hindras från att utnyttja sin fria rörlighet inom EU, men att hon inte har tillräckligt stark anknytning till Sverige genom samhällsintegration här och att CSN därför inte prövat om NN kan ses som migrerande arbetstagare i Sverige.

NN överklagade beslutet den 2 oktober 2014 och anförde i huvudsak följande. Hon pratar flytande svenska och har inte något annat medborgarskap än sitt svenska. Vidare är hennes föräldrar svenska medborgare och hennes pappa har ingen utländsk bakgrund. Hennes pappa lever på svensk pension efter 40 års arbete i Sverige. Den allmänna pensionen är skattepliktig, vilket innebär att pappan

fortfarande betalar skatt i Sverige. Hon har varit anställd på deltid i Sverige under den period hon bodde i Göteborg. År 2011 flyttade hon tillbaka till Sverige på egen hand. Hon sökte jobb under flera månader innan hon sökte till förskollärarytbildningen. Hon blev dock inte antagen till utbildningen på grund av hennes betyg från Polen. Vid den tidpunkten var det för sent för henne att söka till andra utbildningar. Efter 15 månaders olika deltidjobb och ekonomiskt bistånd gav hon upp och sökte en högskoleutbildning i Polen som började 2013. Hon läser deltid vissa helger sedan utbildningen började. Hon vill ha en framtid i Sverige och hon flyttade därför hit i april 2014. Hennes deltidstudier ger henne möjlighet att läsa på distans så att hon kan bo både i Polen och i Sverige.

CSN överlämnade ärendet och anförde bl.a. följande i ett yttrande. NN har inte varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under de senaste fem åren. Det har inte framkommit några förutsättningar för undantag från kravet på bosättning. Inte heller har det framkommit några synnerliga skäl. NN kan visserligen påvisa viss samhällsintegration i Sverige. Hon redovisar dock inget arbete efter att hon har nyttjat sin rätt till fri rörlighet. Hon är inte migrerande arbetstagare eller egenföretagare. NN är heller inte anhörig till en migrerande arbetstagare eller egenföretagare. Det är kanske möjligt att NN genom sin senaste tillfälliga bosättning i Sverige och de direkt följande studierna i Polen kan anses vara en sådan unionsmedborgare som hindras från att utnyttja sin fria rörlighet inom EU, men hennes anknytning och samhällsintegration i Sverige är för svag för att hon ska kunna få rätt till studiemedel.

NN har inkommit med ytterligare synpunkter med anledning av CSN:s yttrande.

Författningsbestämmelser m.m

Svenska nationella bestämmelser

Av 3 kap. 23 § första stycket studiestödslagen (1999:1395) framgår att studiemedel får lämnas för studier utanför Sverige om den studerande har varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under de senaste fem åren.

I 12 kap. 4 – 6 c §§ CSNFS 2001:1 uppräknas olika situationer då en person kan anses bosatt i Sverige trots att han eller hon lämnat landet.

Enligt 12 kap. 6 b § CSNFS 2001:1 ska andra personer än de som anges i 4 – 6 a §§ anses vara bosatta i Sverige om det finns synnerliga skäl.

EU-rätten

Av 1 kap. 4 § studiestödslagen (1999:1395) framgår följande. När det gäller rätt till studiestöd enligt denna lag, ska utländska medborgare jämföras med svenska medborgare om de på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från

1. EU-rätten,

2. avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), eller
3. avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan, och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer.
Första stycket gäller även familjemedlemmar som avses i 3 a kap. 2 § första stycket utlänningslagen (2005:716) till sådana utländska medborgare. Detsamma gäller sådana familjemedlemmar till svenska medborgare som avses i 3 a kap. 2 § andra stycket utlänningslagen, om den svenska medborgaren är anställd eller egenföretagare här i landet.

I artikel 21 FEUF anges bland annat att varje unionsmedborgare ska ha rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, om inte annat följer av de begränsningar och villkor som föreskrivs i fördragen och i bestämmelserna om genomförandet av fördragen.

I artikel 45 FEUF anges bland annat följande.

1. Fri rörlighet för arbetstagare ska säkerställas inom unionen.
2. Denna fria rörlighet ska innebära att all diskriminering av arbetstagare från medlemsstaterna på grund av nationalitet ska avskaffas vad gäller anställning, lön och övriga arbets- och anställningsvillkor.
3. Den ska, med förbehåll för de begränsningar som grundas på hänsyn till allmän ordning, säkerhet och hälsa, innefatta rätt att
 - a) anta faktiska erbjudanden om anställning,
 - b) förflytta sig fritt inom medlemsstaternas territorium för detta ändamål,
 - c) uppehålla sig i en medlemsstat i syfte att inneha anställning där i överensstämmelse med de lagar och andra författningar som gäller för anställning av medborgare i den staten,
 - d) stanna kvar inom en medlemsstats territorium efter att ha varit anställd där, på villkor som ska fastställas av kommissionen i förordningar.

I artikel 7.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 av den 5 april 2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen anges att arbetstagaren ska åtnjuta samma sociala och skattemässiga förmåner som landets medborgare.

Nämndens bedömning

NN har inte varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under femårsperioden den 26 september 2009 – den 25 september 2014. Förutsättningar för undantag från kravet på bosättning enligt 12 kap. 4 – 6 a §§ i den ovan nämnda föreskriften har inte framkommit. För att NN ska kunna beviljas studiemedel för studier i Polen krävs därför synnerliga skäl. Sådana synnerliga skäl har, enligt nämndens mening, heller inte framkommit. NN kan därför inte få studiemedel för studier i Polen enligt nationella regler. Frågan är då om hon kan härleda rätt till studiemedel från EU-rätten.

Av utredningen har framkommit att NN för närvarande inte redovisar något arbete i Sverige. Hon kan därför inte anses vara migrerande arbetstagare här. Hon är heller inte anhörig till migrerande arbetstagare.

EU-domstolen anförde i sitt avgörande den 18 juli 2013 i de förenade målen C-523/11 och C-585/11, Prinz och Seeberger, att det får förekomma krav på anknytning och integration, men att det avseende det i målet prövade tyska bosättningskravet var fråga om en allt för generell begränsning som utgjorde hinder mot den fria rörligheten och att det istället bör ankomma på den nationella domstolen att avgöra den verkliga graden av anknytning. – Detta innebär, enligt nämndens mening, att det svenska bosättningsvillkoret för studiemedel inte kan tillämpas generellt vid bedömningen av om en unionsmedborgare har rätt till studiemedel. Fråga är då om NN har tillräcklig anknytning till Sverige för att kunna härleda rätt till svenskt studiemedel ur EU-rätten. Några av de faktorer som därvid kan vägas in, och som finns uppräknade i det nämnda avgörandet från EU-domstolen är t.ex. om den sökande är medborgare i landet och genomfört en betydande del av sin skolgång där. Även faktorer som att fastställa centrum för levnadsintressen, familjeband, anställning, språkkunskaper eller andra sociala eller ekonomiska band kan visa sådan anknytning.

Som redovisats ovan är NN född i Sverige 1989, men flyttade till Polen med familjen 1991, där hon också bedrivit huvuddelen av sin skolgång, med undantag för fem år, då hon gick i skola i Sverige. Det har vidare framkommit att NN har sin släkt på pappans sida i Sverige och att hon, efter avslutade gymnasiestudier i Polen 2011, åter flyttade hit, men att hon sedan flyttade tillbaka till Polen i slutet av 2012, innan hon återigen bosatte i Sverige 2014.

Som CSN anført har NN en viss samhällsanknytning till Sverige. Denna anknytning har dock, enligt nämndens mening, väsentligt försvagats genom att hon varit bosatt i Polen under sammanlagt 15 år och med beaktande av att hon, förutom den femårsperiod hon gick i skolan här, endast varit bosatt i Sverige under kortare tidsperioder. Vid en sammantagen bedömning finner därför nämnden att NN:s samhällsanknytning till Sverige inte är tillräcklig för att hon ska kunna härleda rätt till svenskt studiemedel ur EU-rätten. Överklagandet ska därför avslås.

Hans Göran Åhgren

Lisa Hamrin

Beslutet har fattats av: Charlotte Waas, ordförande, Anita Enocksson, vice ordförande, Hans Göran Åhgren, direktör, samt ledamöterna Johan Borre, Hans Eklund, Eva Gullfeldt, Mikael Herjevik och Birgitta Åkerman.

Föredragande: Lisa Hamrin

Kopia till CSN
CSN, Rättsavdelningen